

W kierunku policentrycznego rozwoju Polski

DR KONRAD WOJNAROWSKI
Wiceminister Funduszy i Polityki Regionalnej

Polska mierzy się obecnie z szeregiem wyzwań rozwojowych. Na pierwszy plan wysuwają się niekorzystne trendy demograficzne. Jednocześnie rosnąca rola dużych metropolii i postępująca suburbanizacja pogłębiają różnice między szybko rozwijającymi się centrami a regionami pozostającymi w tyle. W takiej sytuacji polityka regionalna zyskuje kluczowe znaczenie w dążeniu do równomiernego rozwoju kraju. Powinna mieć ona na celu przeciwdziałanie marginalizacji, a także wykorzystywanie potencjału drzemącego w wielu ośrodkach o różnej skali i funkcjach. Jak stworzyć dogodne warunki życia dla mieszkańców? Jak zapewnić stabilny wzrost gospodarczy w całej Polsce, a szczególnie w miastach o średniej i małej wielkości? Czy policentryczna struktura naszego kraju może być w tym pomocna? Jakie działania w tym zakresie podejmuje Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej?

W Polsce coraz wyraźniej zaznaczają się cztery główne procesy społeczno-gospodarcze, które wywierają istotny wpływ na rozwój zarówno kraju, jak i poszczególnych regionów. Pierwszym takim procesem jest metropolizacja – metropolie stale rosną w siłę i przyciągają więcej osób, deklasując w tym zakresie mniejsze ośrodki. Drugim jest suburbanizacja – mieszkańcy miast znacznie częściej przenoszą się na przedmieścia, prowadząc do powiększania ich przestrzeni. Trzecim zjawiskiem jest kryzys miast średniej wielkości – zmniejsza się w nich liczba mieszkańców, a wraz z nią maleje ich znaczenie i ubożeją pełnione przez nie funkcje. Ostatnim z kluczowych procesów jest wyludnianie się terenów wiejskich oraz starzenie się ludności

na tych obszarach, szczególnie w rejonach oddalonych od dużych ośrodków miejskich. Wszystkie te zjawiska utrudniają zachowanie policentrycznej struktury kraju, w której liczne miasta i regiony mogą się harmonijnie rozwijać.

Zgodnie z koncepcją rozwoju policentrycznego, kilka ośrodków miejskich różnej wielkości i o odmiennym znaczeniu staje się równorzędnymi motorami wzrostu społeczno-gospodarczego, w miejsce koncentracji wszystkich funkcji i zasobów w jednym dominującym mieście. To dążenie do tworzenia takich warunków, w których szeroki zakres usług i wysoką jakość życia będą oferowały nie tylko największe metropolie, lecz także mniejsze ośrodki. Polska cechuje się

stosunkowo równomiernym rozmieszczeniem miast. Taki układ stanowi ogromny potencjał dla zrównoważonego rozwoju. W modelu policentrycznym miasta średniej wielkości pełnią istotne funkcje – dysponują wystarczająco wysokim potencjałem, aby samodzielnie przyciągać inwestycje, tworzyć nowe miejsca pracy i aktywizować lokalną przedsiębiorczość. Dzięki temu mieszkańcy kraju nie muszą migrować do metropolii w poszukiwaniu szans zawodowych, usług medycznych czy edukacyjnych, na czym zyskują całe regiony. Różnorodne i rozproszone ośrodki miejskie pobudzają lokalne rynki pracy, poprawiają dostęp do usług i wykształcają większą odporność na kryzysy czy wahania koniunktury gospodarczej. Silne miasta średniej wielkości tworzą także przeciwwagę mieszkaniową dla największych metropolii, co ogranicza nadmierne zagęszczenie ludności, zatory komunikacyjne i wzrost cen nieruchomości w tychże ośrodkach.

Zjawiska, takie jak: metropolizacja, suburbanizacja, kryzys miast średniej wielkości oraz wyludnianie się terenów wiejskich i starzenie się ludności na tych obszarach utrudniają zachowanie policentrycznej struktury kraju, w której liczne miasta i regiony mogą się harmonijnie rozwijać.

Policentryczny rozwój Polski wymaga: inwestowania w transport drogowy i kolejowy, a także szerokopasmowy Internet, usprawniania usług publicznych oraz wspierania lokalnej przedsiębiorczości i innowacyjności. Istotne jest też zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych i promowanie zielonej infrastruktury oraz działania nakierowane na podnoszenie

atrakcyjności miast i wsi z perspektywy zarówno mieszkańców, jak i inwestorów. Kluczem do skutecznego wdrażania tych rozwiązań pozostaje skoordynowane współdziałanie władz samorządowych, poprzez m.in. opracowywanie zintegrowanych strategii obejmujących centra miejskie oraz ich strefy funkcjonalne (w tym obszary wiejskie), a także instytucji publicznych, sektora prywatnego i społeczności lokalnych. Takie kompleksowe podejście uwzględni specyfikę i potrzeby poszczególnych terytoriów, a co za tym idzie – pozwala efektywniej wykorzystać posiadane przez nie zasoby, m.in. kulturowe, przyrodnicze, ludzkie, oraz możliwości rozwojowe.

Osiągnięcie realnego efektu w budowaniu i pielęgnowaniu policentrycznej struktury kraju wymaga postępowania zgodnie z ideą wielopoziomowego zarządzania, gdzie fundamentem sukcesu staje się współpraca między poszczególnymi szczeblami zarządzania procesami rozwojowymi, tj. poziomami: krajowym, regionalnym i lokalnym. Koordynacja i długofalowe, wspólne planowanie pozwalają z jednej strony lepiej zarządzać lokalnymi atutami, a z drugiej – skutecznie odpowiadać na wyzwania współczesności. Działania realizowane przez samorządy różnych szczebli, wspierane przez inicjatywy rządowe i finansowane zewnętrzne, mogą przyczynić się do efektywniejszego rozwoju regionów, zapewniając ich wzmożoną konkurencyjność. Z kolei rozsądnie zaplanowane i dobrze skoordynowane przedsięwzięcia, uwzględniające potrzeby i uwarunkowania różnych terytoriów, gwarantują zrównoważone budowanie potencjału regionów, w szerszej perspektywie służąc wzmocnieniu spójności Polski.

Działania realizowane przez samorzady różnych szczebli, wspierane przez inicjatywy rządowe i finansowane zewnętrzne, mogą przyczynić się do efektywniejszego rozwoju regionów, zapewniając ich wzmoczoną konkurencyjność. Z kolei przedsięwzięcia uwzględniające potrzeby i uwarunkowania danych terytoriów gwarantują zrównoważone budowanie potencjału regionów, w szerszej perspektywie służąc wzmocnieniu spójności Polski.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) wdrażało i nadal wdraża różnorodne instrumenty, które mają wzmocnić policentryczny, zrównoważony rozwój kraju. Chodzi przede wszystkim o programy i konkursy wspierające miasta średniej i małej wielkości, tak aby mogły stać się konkurencyjne wobec większych ośrodków. Należy tu wymienić przede wszystkim Program „Rozwój Lokalny” (finansowany z Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021), który można nazwać przełomowym w myśleniu samorządów miejskich średniej wielkości o rozwoju. Miasta biorące udział w konkursie otrzymały wsparcie ekspertów w całym okresie realizacji projektów. Zobowiązane są również do konsultowania planowanych działań ze społecznością lokalną i wdrażania inwestycji w sposób zrównoważony. 29 miast-beneficjentów uzyskało kompleksową pomoc, opierającą się nie tylko na rozwoju środowiskowym, społecznym i gospodarczym, ale również – a może przede wszystkim – instytucjonalnym. Wsparcie lokalnej administracji w tym zakresie jest równie ważne i pozwala na dobre zarządzanie miastami, tak

żeby stały się atrakcyjnymi miejscami do życia¹. MFiPR chce kontynuować takie podejście w nowej perspektywie środków norweskich. Również niedawno uruchomiony, Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast² cechuje się różnorodnością obszarów wsparcia, co ma na celu podniesienie jakości życia mieszkańców ośrodków miejskich o średniej wielkości w Polsce i wsparcie idei rozwoju policentrycznego.

Realizacja Programu „Rozwój Lokalny” utwierdziła nas w przekonaniu, że równie ważne, co inwestycje w infrastrukturę, jest wspieranie kompetencji i zdolności lokalnej administracji (rozwój instytucjonalny). Z dużym uznaniem samorządów w tym zakresie spotkała się Partnerska Inicjatywa Miast (PIM)³. PIM to projekt strategiczny MFiPR, wynikający m.in. z *Krajowej Polityki Miejskiej 2030* (KPM 2030), który proponuje atrakcyjną formę pobudzania rozwoju instytucjonalnego miast oraz miejskich obszarów funkcjonalnych. Jego celem jest wzmocnienie kompetencji ośrodków miejskich i administracji centralnej w wybranych obszarach tematycznych (tzw. sieciach tematycznych) związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz tworzenie sieci kontaktów między miastami nastawionymi na współpracę i wymianę wiedzy. W obecnie wdrażanej, trzeciej edycji projektu 30 miast, miejskich obszarów funkcjonalnych i spółek miejskich pracuje w sieciach tematycznych, powiązanych bezpośrednio bądź pośrednio z KPM 2030, takich jak: Miasto Kompaktowe, Miasto Efektywne Energetycznie oraz Miasto

- ¹ O efektach zrealizowanych projektów mogą Państwo przeczytać na stronie Programu: <https://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/rozwoj-lokalny/> [dostęp online].
- ² Więcej o Programie: <https://wsparciemiast.pl/program-rozwoju-miast/> [dostęp online].
- ³ Więcej o PIM: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regionalny/partnerska-inicjatywa-miast> [dostęp online].

Dostępnych Mieszkań. W ramach współpracy powstają Miejskie Inicjatywy Działania będące odpowiedzią na wyzwania lokalne każdego miasta oraz Plany Ulepszeń zawierające rekomendacje dla polityki krajowej.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej realizuje różnorodne instrumenty, które mają wzmocnić policentryczny, zrównoważony rozwój kraju. Chodzi przede wszystkim o programy i konkursy wspierające miasta o średniej i małej wielkości, tak aby mogły stać się konkurencyjne wobec większych ośrodków. Należy tu wymienić: Program „Rozwój Lokalny”; Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast oraz Partnerską Inicjatywę Miast.

Dzięki instrumentom i konkursom programowanym oraz realizowanym przez MFiPR miasta o średniej wielkości mogą zaoferować mieszkańcom wyższą jakość życia, na którą składają się czynniki, takie jak: czystsze powietrze,

mniejsze korki i niższe koszty życia. Kluczowe znaczenie mają też: inwestycje w zielen, adaptacja do zmian klimatu, zrównoważony transport publiczny oraz rozwój lokalnych usług, m.in. edukacji czy oferty kulturalnej oraz rekreacyjnej. Ponadto wzmacnianie lokalnej gospodarki, np. poprzez wspieranie przedsiębiorczości i nowoczesnych technologii, może przyciągnąć nowych mieszkańców i inwestorów. Dzięki temu mniejsze miasta zyskują miano atrakcyjnej alternatywy dla dużych metropolii. Jest to obecnie szczególnie ważne dla obywateli, którzy poszukują bezpieczeństwa, spokoju, czystsze powietrze oraz dostępu do usług blisko miejsca zamieszkania.

Żeby zachować policentryczny i zrównoważony rozwój kraju, będziemy nadal wspierać średniej i mniejszej wielkości ośrodki miejskie. Nasze dotychczasowe działania w tym zakresie przynoszą efekty, a samorządy pozytywnie wypowiadają się o prowadzonych działaniach oraz współpracy z MFiPR, w szczególności o szerokiej pomocy eksperckiej, jaką otrzymują. ■

O AUTORZE

Dr Konrad Wojnarowski – 12 stycznia 2024 r. nominowany na stanowisko Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. Absolwent stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, prawa na Uczelni Łazarskiego oraz studiów podyplomowych MBA – zarządzanie polityką energetyczną i klimatyczną na Collegium Civitas, w partnerstwie ze Studium Obywatelskim im. Pawła Adamowicza. Obronił rozprawę doktorską w dyscyplinie naukowej: nauki prawne, pt. „Klasyfikacja NUTS i jej znaczenie dla prawa Unii Europejskiej i polskiego prawa krajowego”, na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Autor publikacji naukowych z zakresu prawa samorządu terytorialnego i polityki regionalnej, uczestnik krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Ambasador Europejskiego Paktu na Rzecz Klimatu. Członek Mazowieckiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Wiceprezes Polskiego Stronnictwa Ludowego w województwie mazowieckim oraz Członek Rady Naczelnej tego ugrupowania. Od lat związany z samorządem województwa – od 2018 roku jako Radny, a od 2023 roku jako Wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Do niedawna Przewodniczący Komisji Promocji i Współpracy Zagranicznej. Aktualnie kieruje pracami Komisji Budżetu i Finansów. Wiceprzewodniczący Komisji Prawa, Samorządu, Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego.

Partnerzy

Pomorski Fundusz Rozwoju
sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku

Spółka Samorządu
Województwa Pomorskiego

2000-2025 LAT
POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Pomorski Thinkletter 2025 nr 1.201

REGIONY - NOWE OTWARCIE

JAK WYKORZYSTAĆ POTENCJAŁ REGIONÓW
DO LEPSZEGO ZARZĄDZANIA ROZWOJEM POLSKI?

REGIONY WOBEC ZMIAN W UNII EUROPEJSKIEJ
CO NAS CZEKA?
ODCIĄŻYĆ RZĄD, USPÓJNIĆ POLITYKĘ
WARTOŚĆ DODANA REGIONÓW
REGIONY-SUBREGIONY-MIASTA
JAK UŁOŻYĆ WZAJEMNE RELACJE?
ROLA I KOMPETENCJE REGIONÓW
ŁĄD PRZESTRZENNY - ENERGETYKA - GOSPODARKA - TRANSPORT

KONGRES
OBYWATELSKI

POBIERZ CAŁĄ PUBLIKACJĘ

www.kongresobywatelski.pl

